

© HANS HAEGEMANS

KENGETALLEN ZIJN BEPALEND VOOR GOEDE BEDRIJFSVOERING

Naast het registreren van je technische kengetallen is een correcte berekening en interpretatie ervan essentieel. Daarnaast mag ook de koppeling met het economische luik niet over het hoofd worden gezien bij het opvolgen van de productie en het beoordelen van genomen managementaanpassingen. – Sarah De Smet, *Varkensloket*; Isabelle Degezelle, *Vives*; Isabelle Vuylsteke, *Inagro* & Norbert Vettenburg, *departement Landbouw en Visserij*

Aangezien bepaalde kengetallen nog steeds te weinig worden opgevolgd, werd een van de workshops van de jaarlijkse trefdag van de VarkensAcademie gewijd aan dit thema. Isabelle Degezelle van *Vives* gaf er een overzicht van de belangrijkste te registreren technische kengetallen bij de zeugen, biggen en vleesvarkens. Tijdens een bijbehorende demo werden onder meer enkele weegtoestellen en managementprogramma's gedemonstreerd.

Vermeerdering onder de loep

De worpindex (het aantal worpen per zeug per jaar) wordt beïnvloed door de cyclusduur. Factoren zoals de lactatieduur, die afhangt van het gekozen weken-

systeem, het interval spenen-bronst en het aantal verliesdagen beïnvloeden deze cyclusduur en aldus de worpindex. De worpindex zal dus dalen naarmate de lactatieduur en de speenleeftijd toeneemt. Het tijdstip waarop de zeug voor het eerst wordt meegeteld bij de berekening wordt best gestandaardiseerd: bijvoorbeeld bij een ouderdom van 240 dagen of vanaf de eerste inseminatie. Het interval spenen-bronst beïnvloedt eveneens de worpindex. Doorgaans wordt 95% van de zeugen geïnsemineerd voor de zevende dag na het spenen (interval spenen-bronst 5 tot 7 dagen). Een interval spenen-bronst van meer dan 10 dagen bij 10% van de zeugen is problematisch. Het aantal verliesdagen, het

verschil tussen de afvoerdatum en de laatste spendatum van de zeug, is vanzelfsprekend zo laag mogelijk. Het productiegetal, of het aantal gespeende biggen per zeug per jaar, wordt berekend door de worpindex en het worpgetal (aantal geboren biggen per zeug per jaar) met elkaar te vermenigvuldigen. Hoewel de laatste jaren productiegetalen van 30 en meer geen uitzondering zijn, mag men zich niet blindstaren op het halen van een zo hoog mogelijk productiegetal. Essentieel is om te streven naar een goede bigkwaliteit (geboortegewicht en groei) en -vitaliteit. Met het oog op het behalen van goede zeugprestaties tijdens de volgende cyclus is het eveneens aangewezen om de conditie

van de zeugen op te volgen door middel van spekdiktemetingen (op 80 dagen dracht, bij werpen en bij spenen) en indien nodig deze via het voedermanagement bij te sturen. Als leidraad kan men stellen dat het spekdikteverlies tussen werpen en spenen niet meer dan 4 mm bedraagt.

De volgende kengetallen worden eveneens gebruikt om de vruchtbaarheid van de zeugen te evalueren. Het vervangingspercentage in de zeugenafdeling bedraagt gemiddeld 40 à 45%. Per 100 zeugen betekent dit dat er dus jaarlijks 40 à 50 gelten moeten worden aangekocht. Hierbij wordt rekening gehouden met ongeveer 10% uitval bij de gelten vooraleer ze een eerste keer werpen. Bij eigen aanfok is het aangewezen om rekening te houden met een hoger percentage van 30% (60 à 65 gelten per 100 zeugen). Vruchtbaarheidsproblemen (zoals herlopen en niet bronstig worden), een lage productiviteit (zoals kleine worpen en een te laag geboortegewicht) en pootproblemen zijn de voornaamste afvoerredenen. Een goede pariteitsverdeling is heel belangrijk: een derde jonge gelten/zeugen en minder dan 10% zevende-worpszeugen. Het percentage zeugen die verwerpen bedraagt maximaal 4% van het totaal aanwezige zeugen. Ook het percentage terugkomers ligt best lager dan 15%. Meer dan 85% van de zeugen moet drachtig zijn na de eerste inseminatie.

Aangezien het voeder een belangrijke variabele kostenpost vertegenwoordigt, is het belangrijk om een idee te krijgen van hoeveel voeder een zeug jaarlijks opneemt. Hoewel de voederopname varieert naargelang de voederwaarde van het voeder, de omgeving en allerhande dierfactoren (zoals de conditie, genetica en worpgetal) wordt ernaar gestreefd om het voederverbruik per zeug per jaar onder de 1150 kg te houden.

Bigprestaties evalueren

Het geboortegewicht, dat sowieso al lager en minder uniform is bij grotere tomen, is bepalend voor de overlevingskansen en de groeiprestaties van de biggen. Geboortegewichten van gemiddeld 1,1 à 1,2 kg en een minimale groeicnorm van 5 kg in 20 dagen kunnen als leidraad worden gebruikt. Om dit te kunnen evalueren worden biggen dus idealiter bij de geboorte en bij het spenen (speengewicht) individueel gewogen. Dit geeft je bovendien een idee van de uniformiteit van elke toom. Om een goede groei te realiseren moet elke big allereerst voldoende biest en melk (kunnen) opne-

men. Net de biestproductie door de zeug en de biestopname door de big blijken heel variabel te zijn. Vitale biggen met een hoger geboortegewicht nemen meer biest op doordat ze sneller aan de tepels geraken en een beter ontwikkelde zuigreflex hebben. Ook zijn de biestopname en groei hoger in uniforme tomen dan bij heterogene tomen. Omdat het aantal functionele tepels vaak ontoereikend is, moeten bij deze grotere tomen vaak extra (financiële) inspanningen worden geleverd, denk aan het bijvoederen en/of het opvangen van de overtallige biggen. In een vierwaken- (gemiddelde speenleeftijd van 19 à 21 dagen) en drieweken-systeem (gemiddelde speenleeftijd 26 à 28 dagen) worden bij voorkeur speengewichten van respectievelijk 6 à 6,5 kg en 7,5 kg gehaald. Biggen met hogere speengewichten behalen, vergeleken met de kleine biggen, vaak betere groeieresultaten in de vleesvarkensafdeling.

.....
Het correct registreren van je kengetallen is noodzakelijk om je management goed te kunnen sturen.

De sterfte in de kraamstal ligt best onder de 12%. Een percentage doodgeborenen lager dan 8% wordt als normaal beschouwd (streefwaarde minder dan 5%). In principe wordt dus een verlies van één big op 5 in de kraamstal getolereerd. Omdat andere factoren aan de basis kunnen liggen van enerzijds doodgeboorte en biggensterfte, is het belangrijk om een goed onderscheid te maken tussen beide. Doodgeboren biggen liggen doorgaans achter de zeug, hebben kraakbeenkapjes over de klauwtjes, een lange en vochtige navelstreng en zijn dikwijls nog omgeven door vliezen of slijmen. In de biggenbatterij wordt gestreefd naar een uitval onder 1% (tabel 1). Een ander kengetal, namelijk de dagelijkse groei, wordt in de biggenbatterij nog te weinig opgevolgd en kan makkelijk worden ingeschat door de biggen bij het spenen en op einde van de batterijperiode te wegen. Om een goede groei te realiseren is het belangrijk om de speenstress zo veel mogelijk te beperken en voldoende kwalitatief voeder en water te verstrekken. De hokbezetting beïnvloedt naast het stalklimaat, de infectiedruk en het aantal biggen per eet-/drinkplaats ook de groeiprestaties. Biggen die aan een lagere densiteit worden gehuisvest dan de minimale wettelijke vereisten (0,20 m²

Tabel 1 Na te streven technische kengetallen in de biggenbatterij - Bron: VarkensAcademie

Kengetal	Streefwaarde	Tendens in Vlaanderen
Startgewicht	6 à 6,5 kg - speenleeftijd 3 weken	Dalend
	7,5 kg - speenleeftijd 4 weken	
Dagelijkse groei	> 400 g	Stijgend
Eindgewicht	23 kg	Gelijk
Trajectduur	5 weken	Dalend
Voederconversie	1,45 à 1,65	Dalend
Uitval	< 1%	Dalend
Hokoppervlakte (per dier)	0,27 m ² (10 tot 20 kg)	Stijgend
	0,35 m ² (20 tot 30 kg)	

Tabel 2 Na te streven technische kengetallen in de vleesvarkensafdeling - Bron: VarkensAcademie

Kengetal	Streefwaarde	Gemiddelde Vlaamse cijfers ¹
Startgewicht	22 kg	23 kg
Dagelijkse groei	725 g	651,1 g
Eindgewicht	115 kg	112,4 kg
Vleespercentage	> 62%	-
Aantal dagen in afmest	125 dagen	137,2 dagen
Rotatiecoëfficiënt (365 dagen/dagen in afmest)	2,9	2,7
Voederconversie	2,75	2,94
Uitval (aantal gestorven versus opgezette vleesvarkens)	< 2%	3,60%
Hokoppervlakte (per dier)	0,83 m ² in plaats van wettelijk vereiste oppervlakte 0,65 m ² (< 110 kg)	-

¹ De gemiddelde Vlaamse cijfers zijn afkomstig van de Vlaamse varkensbedrijven die zijn ingesloten in het Landbouwmontoringswerk van het departement Landbouw en Visserij (Focusrapport 2014; niet beschikbaar)

bij 10-20 kg; 0,30 m² bij 20-30 kg) hebben een optimalere groei en voederconversie. Deze betere groei wordt doorgetrokken doorheen de vleesvarkensfase als de vleesvarkens ook ruimer gehuisvest blijven. Tabel 1 geeft een overzicht van de streefwaarden van de belangrijkste technische kengetallen in de biggenbatterij.

Vleesvarkensafdeling

Hoewel de voederkosten ongeveer 70% van de totale productiekosten bedragen, blijft de voederconversie (aantal kg voeder nodig voor 1 kg gewichtsaanzet, VC) de laatste jaren in Vlaanderen vrijwel gelijk (gemiddeld 2,94). Het is dus belangrijk om efficiënt(er) met het voeder om te gaan door onder meer de voederconversie goed op te volgen en de vermorsing te beperken. Essentieel hierbij is dat de voederbakken in functie van het voeder (meel, korrel of kruimel) optimaal zijn afgesteld. Om de voederconversie te kunnen berekenen is het bijgevolg noodzakelijk om het voederverbruik en de gewichtsaanzet (wegen bij opleg en afleveren) op te volgen. Er zijn hiervoor verschillende weegsystemen op de markt, zowel vaste als mobiele weegschalen voor het in groep of individueel wegen van de vleesvarkens. Ook voor het opvolgen van het voederverbruik zijn er meerdere mogelijkheden beschikbaar zoals weegcellen op de silo, palletweegschalen, dosators of voederstations. De dagelijkse groei kan worden berekend door de gewichtsaanwas (levend slachtgewicht verminderd met opleggewicht) te delen door het aantal dagen die de varkens doorbrengen in de vleesvarkensstal.

In de praktijk wordt gesproken over de begrippen bruto, economische en nutritionele voederconversie. Het is belangrijk om een goed onderscheid te maken tussen deze VC's. De bruto of commerciële voederconversie wordt berekend op basis van alle geproduceerde kilo's, inclusief deze van de varkens die stierven tijdens de afmest. Bij de economische voederconversie wordt gerekend op basis van de verkochte kilo's vlees. De gestandaardiseerde/nutritionele voederconversie (van 20 tot 100 kg / 20 tot 110 kg), die wordt berekend op basis van de bruto voederconversie, laat toe om de voederconversie bij verschillende opleg- en aflevergewichten te vergelijken. Op www.varkensloket.be > tools kan je de gestandaardiseerde voederconversie van je vleesvarkens berekenen. Net als in de biggenbatterij is de hokdensiteit een minder gekend kengetal. Uit proeven die werden uitgevoerd in het kader van een demonstratieproject blijkt dat als de vleesvarkens aan een lagere densiteit (0,83 m²/vleesvarken in plaats van 0,65 m²/vleesvarken) worden gehouden in dezelfde tijdspanne ze een hoger eindgewicht bereiken, betere slachresultaten behalen en minder letsels en frustratiegedrag vertonen. Een overzicht van de na te streven kengetallen in de vleesvarkensafdeling vind je in tabel 2.

Noodzakelijk voor goed management

Het correct registreren van je kengetallen kost tijd en middelen, maar is noodzakelijk om je management goed te kunnen sturen. Managementprogramma's kunnen hierbij zeker een hulp zijn. Leg

steeds een link tussen de technische en de economische kengetallen. Belangrijk om in het achterhoofd te houden, is te streven naar economisch optimale kengetallen en niet perse naar de hoogste technische kengetallen. Zo kan bijvoorbeeld het streven naar een steeds hoger productiegetal ervoor zorgen dat er meer moet worden geïnvesteerd (meerkosten) in opvangmogelijkheden voor overtallige biggen, wat negatief kan zijn voor je bedrijfssaldo. Wees je er ook van bewust dat verschillende kengetallen elkaar kunnen beïnvloeden. Kleine verbeteringen in de technische kengetallen kunnen al een grote invloed hebben op het saldo van je bedrijf.

De gratis beschikbare beslissingsondersteunende tools zoals 'Pigs2Win' en de 'Rekenmodule kengetallen' zijn een hulpmiddel om het economische effect van een verbetering van één of meer kengetallen te simuleren. Beide vind je via www.varkensloket.be. Via de Pigs2Win-tool is het bovendien mogelijk om de kengetallen van je bedrijf te vergelijken met andere bedrijven. Laat je hierbij ook voldoende adviseren. ■

Dit artikel is een weergave van de inhoud van de workshop 'Kengetallen: welke zijn bepalend voor de evaluatie van de bedrijfsvoering?' die plaatsvond op 27 november in Rumbeke tijdens de trefdag van de VarkensAcademie. In de komende nummers volgen nog enkele artikels die gewijd zijn aan de andere workshops.